

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Ενδεικτικές απαντήσεις

Θέμα Α

A1. Να συνοψίσετε σε 70-80 λέξεις τους λόγους στους οποίους, σύμφωνα με το **Κείμενο 1**, οφείλεται η υπογεννητικότητα.

Μονάδες 20

Απάντηση

Θεματικό κέντρο: τα αίτια της υπογεννητικότητας

Θεματικοί άξονες

Οικονομικοί παράγοντες (που επηρεάζουν τους νέους) :

- Κόστος διαβίωσης
- Επαγγελματική αβεβαιότητα
- Απουσία κρατικής πρόνοιας για τους γονείς
- Σύγκρουση ρόλων για τις γυναίκες (αδυναμία συνδυασμού καριέρας – μητρότητας)

Κοινωνικοί παράγοντες

- Κρίση σχέσεων και αξιών σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο

Χρήση ψηφιακής τεχνολογίας

Απομόνωση, ψυχική δυσφορία, διεύρυνση της απόστασης μεταξύ των δύο φύλων.

Θέμα Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των **Κειμένων 1** και **2** (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. η πλειονότητα των αναπτυγμένων χωρών εμφανίζει μηδενική γεννητικότητα.
	β. τα περισσότερα κράτη, ανεξαρτήτως βαθμού ανάπτυξης, βρίσκονται κάτω από το «όριο αναπλήρωσης».
2. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι οι παραδοσιακές οικονομικές ερμηνείες της υπογεννητικότητας θεωρούνται πλέον ανεπαρκείς, επειδή	α. οι κυβερνήσεις έχουν ήδη επιλύσει τα οικονομικά προβλήματα των νέων ζευγαριών.
	β. το φαινόμενο συνδέεται πλέον και με βαθύτερες μεταβολές στις ανθρώπινες σχέσεις και στις κοινωνικές αντιλήψεις.
3. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 τα smartphones και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνδέονται με τη δημογραφική κρίση, επειδή	α. συντελούν στην καλλιέργεια εξιδανικευμένων προτύπων και στην αύξηση της μοναξιάς και της κοινωνικής απομόνωσης.
	β. ενισχύουν την πρόσβαση των νέων σε εκπαιδευτικό υλικό για την οικογένεια.
4. Στο Κείμενο 2 υποστηρίζεται ότι	α. η ιστορία έχει ανάγκη και τα νιάτα και τα γηρατειά.
	β. τα γηρατειά και τα νιάτα υπονομεύουν την πρόοδο.
5. Σύμφωνα με το Κείμενο 2 , ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι	α. οι άνθρωποι μπορεί να είναι προοδευτικοί ανεξαρτήτως της ηλικίας τους.
	β. τα γηρατειά είναι πάντα συντηρητικά.

Απάντηση

1β, 2β, 3α, 4α, 5α

B2. α. Η τρίτη παράγραφος του **Κειμένου 1** («Προς επίρρωση... πανεπιστημιακή εκπαίδευση») αναπτύσσεται με τον τρόπο του αιτίου-αποτελέσματος. Να επισημάνετε το αίτιο και δύο από τα αποτελέσματα (μονάδες 3) και να δηλώσετε ποια πρόθεση της συντάκτριας εξυπηρετεί η συγκεκριμένη επιλογή (μονάδες 3).

β. Στο **Κείμενο 2** να γράψετε τι δηλώνουν οι έντονα υπογραμμισμένες λέξεις **Γιατί** (το πρώτο του κειμένου) και **λοιπόν**, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν σε κάθε περίπτωση (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Απάντηση

α. Η τρίτη παράγραφος του κειμένου 1 αναπτύσσεται με τον τρόπο του αιτίου και του αποτελέσματος. Το **αίτιο** αναφέρεται στη θεματική πρόταση της παραγράφου και αφορά τη χρήση των smartphones. Κατόπιν στις λεπτομέρειες διαφαίνονται τα **αποτελέσματα**, δηλαδή «οι αλλαγές στους τρόπους αλληλεπίδρασης, τα εξειδικευμένα πρότυπα σχέσεων εμφάνισης και επιτυχίας, οι ανεδαφικές προσδοκίες, αύξηση μοναξιάς και δυσφορίας και προβλήματα στις σχέσεις των φύλων».

Κύρια πρόθεση της συντάκτριας αποτελεί η ανάδειξη της αρνητικής επίδρασης της ψηφιακής τεχνολογίας στις ανθρώπινες σχέσεις και στην έξαρση του φαινομένου της μοναξιάς.

β.

Γιατί: αιτιολόγηση → αιτιολογείται η ύπαρξη συντηρητικών νέων και προοδευτικών ηλικιωμένων.

Λοιπόν: συμπέρασμα → συμπεραίνει ότι υπάρχουν δύο διαφορετικές γενιές με μη αναμενόμενα, σε σχέση με την ηλικία τους, χαρακτηριστικά.

B3. Στο **Κείμενο 2** να εξηγήσετε τη λειτουργία των παρακάτω γλωσσικών επιλογών:

- το ασύνδετο σχήμα: «Λέγεται συνήθως...συμβιβασμούς» (μονάδες 4),
- το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο: «Μπορούμε...προσδιορίζομε» (μονάδες 2) και
- τη συνυποδήλωση/μεταφορά: «ανθρώπους που διαρκώς καλπάζουν ορμητικά προς τα εμπρός» (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Απάντηση

Ασύνδετο σχήμα: αποδίδει τα χαρακτηριστικά της νεότητας με ένταση, γοργό και πυκνό λόγο, συναισθηματική φόρτιση.

Α' πληθυντικό: γέφυρα επικοινωνίας, εκφράζει συλλογικότητα και καθολικότητα σχετικά με τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των δύο γενεών, εντάσσει τον εαυτό του στο ίδιο σύνολο με τους αναγνώστες. Προσδίδει οικειότητα στο ύφος.

Συνυποδήλωση: έμφαση στον ασυγκράτητο χαρακτήρα των νέων, με ζωντανό και θεατρικό τρόπο.

Θέμα Γ

Γ1. Ποιες είναι οι προτροπές του ποιητικού υποκειμένου προς τον αναγνώστη/την αναγνώστρια; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τρεις (3) διαφορετικούς μεταξύ τους κειμενικούς δείκτες από το ποίημα. Πώς θα ανταποκρινόσουν εσύ στο κάλεσμα αυτό του ποιητικού υποκειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Απάντηση

Το ποίημα του Ανδρέα Εμπειρίκου αποτελεί μια πρόσκληση για διεκδίκηση της ζωής και της εσωτερικής ελευθερίας μέσα από την ανθρώπινη δράση, τη βίωση των απολαύσεων και την απόρριψη του αρνητισμού.

Οι προτροπές προς τον αναγνώστη επιτυγχάνονται με:

- **Προστακτική** («χτύπα», «πέταξε», «έβγα») και **προτρεπτική υποτακτική** («πρέπει να...») σε συνδυασμό με το **β' ενικό ρηματικό πρόσωπο**.

Το β' ενικό πρόσωπο δημιουργεί μια αίσθηση διαλόγου ανάμεσα στον ποιητή και τον αναγνώστη και αποτελεί τον κεντρικό μοχλό επικοινωνίας ανάμεσά τους.

- Δημιουργείται μια αίσθηση επιτακτικής ανάγκης για κινητοποίηση αντί για παθητικότητα. Προτρέπουν τον αναγνώστη να δράσει άμεσα απορρίπτοντας τη μιζέρια.
- Λειτουργούν αφυπνιστικά και καθοδηγητικά: Ο ποιητής, ως πνευματικός οδηγός, σχεδόν απαιτεί τη λύτρωση του αναγνώστη από τα δεσμά των κοινωνικών συμβάσεων.
- Η υποτακτική λειτουργεί συμπληρωματικά: Το «πρέπει» σε συνδυασμό με την υποτακτική μετατρέπει την ευτυχία σε ύψιστο καθήκον και την ορίζει ως τον τελικό σκοπό του ανθρώπου. Τονίζει όχι μόνο την εσωτερική απελευθέρωση του ανθρώπου αλλά και την κοινωνική («μην φοβηθείς το πάτημά σου») και ότι ο αγώνας για την απόλαυση της ζωής επιβάλλεται να είναι αδιάκοπος.
- **Επανάληψη** («να χαρής,»): Δίνει έμφαση στην ανάγκη επιδίωξης της ευτυχίας και ενισχύει τη διαρκή κατάφαση στη ζωή.
- **Αντιθέσεις**
 - «θλίψη/μαράζι» - «χαρής/ηδονές»: Ο ποιητής αντιπαραθέτει τη μελαγχολική και μίζερη στάση ζωής με την ενεργητική διεκδίκηση της απόλαυσης.
 - «πίνεις ξύδι-μέλι»: το ξύδι λειτουργεί ως αρνητικό σύμβολο στέρησης, ενοχής και τιμωρίας ενώ το μέλι αντιπροσωπεύει την απόλαυση, την κατάφαση στη ζωή και την ευτυχία.
 - Η αντίθεση ανάμεσα στον καταπιεσμένο από τις κοινωνικές συμβάσεις άνθρωπο και τον «βάρβαρο», τον αγνό και αυθεντικό εαυτό του που καθοδηγείται από τα ένστικτα και τις επιθυμίες του.
- **Εικόνα** («να στολιστείς με αχάτη»): Φανερώνεται η αναβάθμιση της ζωής με ομορφιά και ψυχική σταθερότητα μακριά από την αρνητική ενέργεια.
- **Μεταφορές και συμβολισμοί:** («Χτύπα τη θλίψη καταγής», «Πέταξε το μαράζι στα σκουπίδια», «ο οίστρος του βαρβάρου», «μην φοβηθείς το πάτημά σου»):
 - Η θλίψη και η δυστυχία δεν παρουσιάζονται απλά ως συναισθήματα αλλά ως εχθρικές οντότητες που πρέπει να γκρεμιστούν με βία στο έδαφος και να εξουδετερωθούν.
 - Ο «βάρβαρος» έχει θετική χροιά στο ποίημα καθώς συμβολίζει τον πρωτόγονο, αγνό εαυτό μας ενώ ο «οίστρος» την αδάμαστη ορμή που πρέπει να απελευθερωθεί από τα δεσμά του πολιτισμού.
 - Το «πάτημα» αναφέρεται στη συνολική στάση ζωής και τις επιλογές του ανθρώπου. Έμμεσα προτρέπει τον αναγνώστη να πορεύεται με θάρρος, σταθερότητα και αυτοπεποίθηση χωρίς να υπολογίζει τις δυσκολίες και την κριτική του περιγυρού.

- **Κοφτός/αποφθεγματικός λόγος** («αρκεί», «προ πάντων»): Το απότομο ύφος δεν αφήνει περιθώριο στον αναγνώστη για αμφιβολίες ή αντίλογο, χτυπά στη συνείδησή του απευθείας και δείχνει τη σοβαρότητα των προτροπών του ποιητή.
- **Παρομοίωση** («ορθό-κοφτό σαν βλύσμα κραυγής γλάρου»): Γίνεται φανερή η απελευθέρωση από τις ενοχές και τα καταπιεσμένα ένστικτα του ανθρώπου. Ο ποιητής προτρέπει τον αναγνώστη να αφήσει ελεύθερα τα συναισθήματα και τις επιθυμίες του ξεπερνώντας τα εμπόδια που θα εμφανιστούν στο δρόμο του.
- **Χρήση τοπικών προσδιορισμών** («καταγής/στα σκουπίδια», «έβγα στον δρόμο»). Έχοντας σαν αφετηρία το «κάτω» όπου απορρίπτεται ο αρνητισμός καταλήγει στο «έξω» όπου διεκδικεί την ελευθερία και την ανοιχτή δράση.

Προσωπική τοποθέτηση μαθητή.

Θέμα Δ

Δ1. Αξιοποιώντας δημιουργικά ιδέες από τα **Κείμενα αναφοράς 1 και 2**, σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτηθεί στη σχολική εφημερίδα:

- α)** να εξηγήσετε για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σας, αυξάνονται τα επίπεδα μοναξιάς στην εποχή μας και
- β)** να προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να συνεργάζονται οι νέοι με τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, ώστε να θεραπευτεί η μοναξιά και των δύο γενεών.

Μονάδες 30

Απάντηση

Άρθρο σε σχολική εφημερίδα: Τίτλος

Ύφος: σοβαρό, αλλά να μην ξεφεύγει από τα γλωσσικά εκφραστικά μέσα ενός εφήβου

Ρηματικά πρόσωπα: κυριαρχεί το α' πληθυντικό, χωρίς να απουσιάζουν και τα υπόλοιπα, με εξαίρεση το β' ενικό

Πρόλογος:

Αφόρμηση από την επικαιρότητα – καθημερινότητα, ένα περιστατικό που συνέβη πρόσφατα.

Καταγραφή των ζητουμένων

Α΄ Ζητούμενο:

Υλικό από τα κείμενα:

Κείμενο 1 (μοναξιά - δημογραφικό)

Για τα αίτια της μοναξιάς:

- Μείωση σταθερών διαπροσωπικών σχέσεων.
- Δυσκολία δημιουργίας οικογένειας.
- Αποδυνάμωση κοινωνικών δεσμών.
- Εξάπλωση της κοινωνικής απομόνωσης.
- Υπερβολική χρήση smartphones και μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Μη ρεαλιστικές προσδοκίες για σχέσεις και προσωπική ζωή.
- Ψυχολογική δυσφορία και αίσθημα ανεπάρκειας.
- Μετατόπιση από την πραγματική στην ψηφιακή επικοινωνία

Επιπρόσθετο υλικό:

- Εντατικοί ρυθμοί ζωής
- Υπερκαταναλωτισμός
- Ανταγωνισμός, ατομικισμός, αδιαφορία για τον συνάνθρωπο
- Χάσμα γενών

Β΄ Ζητούμενο

Υλικό από το Κείμενο 1 (μοναξιά - δημογραφικό)

Για τις λύσεις

- Ανάγκη ενίσχυσης ουσιαστικών ανθρώπινων σχέσεων.
- Καταπολέμηση της κοινωνικής απομόνωσης.
- Επανενεργοποίηση κοινωνικών δικτύων αλληλεγγύης και υποστήριξης.
- Προώθηση της προσωπικής επικοινωνίας και της συμμετοχής σε συλλογικές δράσεις.

Επιπρόσθετο υλικό:

- Προσέγγιση της Τρίτης Ηλικίας μέσω της οικογένειας – επένδυση χρόνου από πλευράς νέων στους ηλικιωμένους συγγενείς – διάλογος, κατάθεση προσωπικών εμπειριών, αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα μέσω της σύνεσης που τους διακρίνει, ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών.
- Προσπάθεια των νέων να εξοικειώσουν τους ηλικιωμένους με την τεχνολογία, ώστε να είναι εφικτή η επικοινωνία με τη σύγχρονη «ψηφιακή» γενιά.
- Δράσεις και προγράμματα με τη συνεργασία νέων και ηλικιωμένων (π.χ. θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις κ.τ.λ.)

- Εθελοντική συμμετοχή των νέων σε προγράμματα στήριξης των ηλικιωμένων και εξυπηρέτησης των καθημερινών τους αναγκών
- Προγράμματα συγκατοίκησης – συμβίωσης ηλικιωμένων και νέων
- Συνεργασία σχολείων με κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων

Επίλογος: προτροπή προς τους συμμαθητές να κοινωνικοποιηθούν, να σπάσουν τον τοίχο της μοναξιάς.

Η μοναξιά δεν αντιμετωπίζεται μόνο με την τεχνολογία αλλά κυρίως με ανθρώπινη επαφή.

Η συνεργασία νέων και ηλικιωμένων μπορεί να οικοδομήσει την κοινωνία αλληλεγγύης και ουσιαστικής επικοινωνίας.